SATVERSMES TIESA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS
PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā 2026. gada 13. oktobrī

Satversmes tiesas rīcības sēde šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Anita Rodiņa, Jānis Neimanis, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

izskatījusi [..]pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 159/2026),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 121. panta piektās daļas trešo teikumu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un 96. pantam, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 13. pantam un attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Kriminālprocesa likuma 121. pants nosaka: "Pirmstiesas procesā pieprasīt no kredītiestādēm vai finanšu iestādēm to rīcībā esošās neizpaužamās ziņas vai dokumentus, kuri satur šādas ziņas, vai pārraudzīt darījumus kredītiestāžu vai finanšu iestāžu klientu kontos uz noteiktu laiku drīkst tikai ar procesa virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis. Pārraudzīt darījumu kredītiestādes vai finanšu iestādes klienta kontā var uz laiku līdz trim mēnešiem,

bet, ja nepieciešams, šo termiņu uz laiku līdz trim mēnešiem var pagarināt izmeklēšanas tiesnesis. Minētie lēmumi nav pārsūdzami."

3. Pieteikuma iesniedzēja jau iepriekš ir vērsusies Satversmes tiesā ar saturiski līdzīgu pieteikumu (pieteikums Nr. 133/2026), lūdzot izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 96. pantam, kā arī Konvencijas 13. pantam.

Satversmes tiesas 1. kolēģija 2026. gada 18. augustā nolēma atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 133/2026, jo tajā ietvertais juridiskais pamatojums bija acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai (turpmāk – kolēģijas 2026. gada 18. augusta lēmums).

Ievērojot Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, Satversmes tiesai ir jāvērtē, vai izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts vai juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies.

3.1. Kolēģijas 2026. gada 18. augusta lēmumā attiecībā uz prasījumu vērtēt apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 96. pantam norādīts, ka pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums tam, ka apstrīdētās normas pieņemšanas procedūrā, iespējams, pieļautie pārkāpumi būtu būtiski un tādējādi pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu.

Izskatāmajā pieteikumā ir izvērsti iepriekš iesniegtajā pieteikumā paustie apsvērumi, ka nedz no likumprojekta, kurā iekļauta apstrīdētā norma, anotācijas, nedz arī likumprojekta izstrādes materiāliem neizriet, ka likumdevējs būtu identificējis konkrētu sabiedrības interesi, kuras aizsardzībai būtu nepieciešams liegt personai pārsūdzēt procesa virzītāja lēmumu par neizpaužamu ziņu pieprasīšanu no kredītiestādes. Papildus pieteikumā norādīts, ka no likumprojekta anotācijas neizriet, ka likumdevējs būtu apsvēris, vai pastāv personas

pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā, minētie labas likumdošanas principa pārkāpumi ir būtiski.

Tomēr kolēģijas 2026. gada 18. augusta lēmumā, ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru, jau norādīts, ka likumprojekta anotācija ir tikai viens no avotiem, kas sniedz informāciju par tiesību akta nepieciešamību, piemērošanu un ietekmi uz dažādām jomām. Tomēr anotācijā ietvertā pamatojuma detalizācijas apjoms pats par sevi nevar būt kritērijs labas likumdošanas principa pārkāpuma konstatācijai. Apstāklis, ka nedz no likumprojekta anotācijas, nedz arī tā izstrādes materiāliem neizriet konkrēts pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis vai vērtējums tam, vai pastāv personas pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi, pats par sevi nenozīmē, ka likumdevējs šādu mērķi nebūtu identificējis vai ka šādi alternatīvi līdzekļi pastāv. Izskatāmajā pieteikumā joprojām nav sniegts pamatojumu tam, ka pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar likumu.

3.2. Kolēģijas 2026. gada 18. augusta lēmumā norādīts, ka pieteikumā nav pamatots, ka regulējums, kas ļautu pārsūdzēt procesa virzītāja lēmumu par neizpaužamu ziņu pieprasīšanu no kredītiestādes apstrīdētajā normā ietvertā Satversmes 92. panta pirmā teikuma un 96. pantā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi ļautu sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē un ka to prasītais valsts un sabiedrības ieguldījums būtu uzskatāms par samērīgu. Turklāt no pieteikuma nebija gūstams apstiprinājums tam, ka pieteikuma iesniedzēja būtu ņēmusi vērā pirmstiesas kriminālprocesā jau pastāvošos kontroles mehānismus, piemēram, izmeklēšanas tiesneša, kas ir pilnvarots kontrolēt cilvēktiesību ierobežojumus, funkcijas.

Izskatāmajā pieteikumā vienīgi vispārīgi norādīts, ka Kriminālprocesa likuma sistēmā izmeklēšanas tiesneša iepriekšēja kontrole pati par sevi nav uzskatāma par tādu apstākli, kas izslēdz nepieciešamību pēc lēmuma turpmākas pārsūdzības. Apstrīdētā norma esot izņēmums no Kriminālprocesa likuma sistēmā vispārīgi izmantotās pieejas, ka arī tādā gadījumā, kad procesuālā darbība ir pakļauta izmeklēšanas tiesneša kontrolei, personai tiek saglabāta iespēja panākt attiecīgās rīcības vai lēmuma tiesiskuma pārbaudi. Tomēr Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un

lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 27.2. punktu*). Mehāniska, pilnīgi vienāda procesa noteikšana visu kategoriju lietu skatīšanai nebūtu nedz iespējama, nedz arī vēlama. Likumdevējam ir tiesības atšķirīgi regulēt dažādu tiesvedības procesu dalībnieku procesuālo tiesību apjomu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Izskatāmajā pieteikumā joprojām nav ņemtas vērā izmeklēšanas tiesneša, kas ir pilnvarots kontrolēt cilvēktiesību ierobežojumus, funkcijas, un pamatots, ka, neraugoties uz izmeklēšanas tiesneša kontroli pār procesa virzītāja lēmumu par neizpaužamu ziņu pieprasīšanu no kredītiestādes, likumdevējam ir pienākums nodrošināt, ka minētais lēmums ir pārsūdzams. Tāpat pieteikumā vēl arvien nav pamatots, kāpēc minētā lēmuma pārsūdzība uzskatāma par saudzējošāku leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekli. Vispārīga norāde, ka pārsūdzība neradītu nesamērīgu papildu slogu valstij vai sabiedrībai, nav uzskatāma par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē.

3.3. Kolēģijas 2026. gada 18. augusta lēmumā norādīts, ka pieteikumā nav pamatots, kādēļ apstrīdētās normas atbilstība Konvencijas 13. pantam būtu vērtējama atsevišķi no Satversmes normām.

Izskatāmajā pieteikumā citēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Satversmes tiesas judikatūra un pausts pieteikuma iesniedzējas uzskats, ka Konvencijas 13. pants paredz plašāku pamattiesību aizsardzības standartu nekā Satversme, jo tajā ietvertās garantijas piemērošana nav aprobežota ar tiesībām uz pieeju tiesai vai tiesvedību šaurā izpratnē. Tomēr Satversmes 92. panta pirmais teikums neprasa, lai persona savu aizskarto tiesību un likumisko interešu aizstāvībai vērstos tikai Satversmes 82. pantā minētajās tiesu varas institūcijās (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 11. maija sprieduma lietā Nr. 2010-55-0106 20.1. punktu*). Ievērojot minēto, izskatāmajā pieteikumā joprojām nav juridiski pamatots, kāpēc apstrīdētās normas atbilstība Konvencijas 13. pantam būtu vērtējama atsevišķi no Satversmes 92. panta pirmā teikuma.

3.4. Satversmes tiesa secina, ka izskatāmajā pieteikumā pēc būtības nav norādīti jauni argumenti, kurus kolēģija nebūtu vērtējusi, izskatot iepriekš

iesniegto pieteikumu. Savukārt iepriekš iesniegtajā pieteikumā norādīto argumentu izvēršana pati par sevi nenozīmē, ka pieteikuma juridiskais pamatojums ir mainījies pēc būtības, ja šīs izmaiņas nenovērš iepriekš kolēģijas 2026. gada 18. augusta lēmumā konstatētos trūkumus.

Līdz ar to izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punktu, kā arī 7.[1] daļu Satversmes tiesa

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 159/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina